

Zaproszenie na obchody 83. rocznicy likwidacji limanowskiego getta i zagłady Żydów

13 sierpnia 2025

Już w najbliższy poniedziałek 18 sierpnia 2025 roku odbędą się obchody 83. rocznicy likwidacji limanowskiego getta i zagłady Żydów limanowskich.

Główne uroczystości rocznicowe odbędą się o godzinie 17:00 przy „Głazie Pamięci” na ulicy Jana Kilińskiego, gdzie zgromadzeni będą uczestniczyć w modlitwie oraz „Apelu Pamięci” a także złożą kwiaty i znicze. Uroczystość na ulicy Jana Kilińskiego poprzedzi spotkanie w miejscu egzekucji części limanowskich Żydów na polanach leśnych w Starej Wsi – Pożarach o godzinie 16:15.

Organizatorem obchodów jest „Sądecki Sztetl” oraz limanowscy historycy zaś uroczystości swoim patronatem objęła Burmistrz Miasta Limanowa Jolanta Juskiewicz.

Program obchodów:

Limanowa, 18 sierpnia 2025 r. (poniedziałek)

godz. 16:15 – Stara Wieś – Pożary (polany leśne w miejscu egzekucji Żydów) – Spotkanie na miejscu egzekucji i krótka modlitwa.

godz. 17:00 – ulica Jana Kilińskiego w Limanowej przy „Głazie Pamięci” – Oficjalne obchody rocznicowe: Modlitwa, „Apel Pamięci”, Składanie zniczy i kwiatów przez oficjalne delegacje i innych uczestników uroczystości

Historia zagłady limanowskich Żydów w skrócie:

Po wkroczeniu do Limanowej w pierwszych dniach września wojsk hitlerowskich, Niemcy od razu dokonali pierwszej egzekucji Żydów – obywateli miasta. W kamieniołomie na Cieniawie w Mordarce, 12 września 1939 roku rozstrzelali jedenastu Żydów (radnych miasta oraz przedsiębiorców i kupców) oraz jednego katolika Jana Semika, który stanął w obronie sąsiadów wyznania mojżeszowego. W 1941 roku w Starej Wsi na Pożarach zamordowano 167 Żydów, głównie starców, inwalidów, chorych i dzieci. W maju 1942 roku w ramach odwetu za ucieczkę dwóch Żydów z konwoju, zabito 12 młodych Żydówek na cmentarzu żydowskim przy dzisiejszej ulicy Kolejowej. W lipcu 1942 roku na terenie getta przy dzisiejszej ulicy Jana Kilińskiego rozstrzelano kolejne około 70 osób pod murem, który istnieje do dziś.

W Limanowej getto dla Żydów Niemcy utworzyli w czerwcu 1942 roku, na tak zwanym „Kamieńcu”. Nie miało ono murów, ale wyjście poza jego granice groziło śmiercią. Granice zamkniętego obszaru wyznaczała dzisiejsza linia zabudowy, która przebiega przez dzisiejszą ulicę ks. Ludwika Kowalskiego

w kierunku Małego Rynku, dalej po skarpie na tyłach budynków przy dzisiejszej ulicy Matki Boskiej Bolesnej, aż do dzisiejszego mostu na ulicy Targowej, następnie brzegiem koryta Potoku Mordarka do terenu dawnego ogrodu przy dzisiejszej Szkole Podstawowej nr 1 a dalej dzisiejszą ulicą Marii Konopnickiej. W getcie Niemcy zgromadzili Żydów zarówno z Limanowej jak i miejscowości ze wschodniej oraz środkowej części powiatu limanowskiego. Nad porządkiem w getcie czuwał szef niemieckiej żandarmerii, „pan życia i śmierci”, niejaki Baumack. Getto zamieszkiwało ok. 2 tysiące Żydów.

18 sierpnia, 1942 roku rankiem, Niemcy rozpoczęli likwidację getta. Na początku na „Targowicy” przeprowadzono selekcję. Około 150 młodych mężczyzn oraz kobiet skierowano do obozu pracy w rafinerii w Sowlinach, gdzie w następnych miesiącach pracowali przy budowie dróg na terenie Limanowszczyzny (Po kilku miesiącach, w listopadzie 1942 roku, zostali rozstrzelani zostali w lesie na Przylaskach). Następne około 200 osób starszych i chorych oraz dzieci przewieziono do Starej Wsi na Pożary, gdzie ich rozstrzelano na leśnych polanach. Pozostałe około 750 osób pieszo pognano drogą w kierunku Nowego Sącza. Tam, na rampie kolejowej załadowano ich do bydlęcych wagonów i wysłano na wschód, rzekomo do pracy. Nikt, nigdy jednak od nich nie otrzymał żadnej wiadomości. Większość z nich trafiła do Obozu Zagłady w Bełżcu, gdzie zabito ich w komorach gazowych pod koniec sierpnia 1942 roku.

Pamięć o Żydach w Limanowej:

Po 80 latach od tych tragicznych wydarzeń, w sierpniu 2022 roku w 80. rocznicę likwidacji getta w Limanowej odsłonięty został „Głaz Pamięci” i pamiątkowa tablica, na której znajduje się taki tekst: „Pamięci limanowskich Żydów którzy przez długie lata do II wojny światowej stanowili znaczną część obywateli Limanowej/ w sierpniu 1942 r. niemal wszyscy zostali zamordowani przez Niemców w Starej Wsi oraz w obozie zagłady w Bełżcu/ w 80. rocznicę likwidacji tutejszego getta/Limanowa, 18 sierpnia 2022 r.” Na tablicach informacyjnych, obok głazu znajduje się między innymi napis o następującej treści: *„PRZECHODNIU! Stoisz przed „Głazem pamięci”, który jest wyrazem hołdu dla mieszkańców Limanowej pochodzenia żydowskiego, zamordowanych przez nazistów niemieckich w czasie Holokaustu. W tym charakterystycznym miejscu na „Kamieńcu”, gdzie istniało getto żydowskie w czasie okupacji niemieckiej, trwa w bezruchu kamień-pomnik męczeństwa i śmierci. Drogę do niego wykonano z historycznych kostek granitowych, po których szli limanowscy Żydzi pędzeni przez Niemców na cmentarz żydowski, gdzie byli rozstrzeliwani – przerwano przed głazem, tak jak przerwano Ich życie. Skwerek pokryto kamieniem (żużlem), który pozwala wprowadzić przybyłych w nastrój zadumy*

i refleksji. Od 1942 roku w Limanowej nie ma już Żydów. Wtedy to okupant niemiecki brutalnie zniszczył trwającą prawie 400 lat historię tej społeczności. Z Ich śmiercią większości przypadła również pamięć o żydowskiej Limanowej. Bo właśnie ta polsko-żydowska Limanowa była naszym miastem. Polaków i Żydów...”

Pomnik powstał z inicjatywy działaczy społecznych z Limanowej i Nowego Sącza. Działaniami grupy społeczników kierował Stanisław Ociepka a wspierali go między innymi: Łukasz Połomski, Dariusz Popieła, Adam Nowak, Karol Wojtas zaś ze strony samorządu radny Leszek Mordarski. „Głaz Pamięci” stanął niedaleko muru, przy którym dokonano wielu egzekucji. Część prac wykonali społecznie limanowscy przedsiębiorcy, którzy także podarowali niektóre materiały budowlane a część materiałów zakupiono ze składek społecznych. Teksty historyczne na tablicach informacyjnych napisali limanowscy historycy Tomasz Jacek Lis oraz Karol Wojtas. Na uroczystości 80. rocznicy i odsłonięcia „Głazu Pamięci” przybyli członkowie rodzin ocalałych z Zagłady limanowskich Żydów oraz oficjalne delegacje.

Organizatorzy:
Sądecki Sztetl oraz limanowscy
historycy

Patronat:
Burmistrz Miasta Limanowa
Jolanta Juskiewicz

83. rocznica likwidacji limanowskiego getta i zagłady Żydów limanowskich

Limanowa, 18 sierpnia 2025 r. (poniedziałek)

- godz. 16:15 Stara Wieś - Pożary (polany leśne w miejscu egzekucji Żydów) – Spotkanie na miejscu egzekucji i krótka modlitwa.
- godz. 17:00 ulica Jana Kilińskiego w Limanowej przy „Głazie Pamięci” – Oficjalne obchody rocznicowe: Modlitwa, „Apel Pamięci”, Składanie zniczy i kwiatów przez oficjalne delegacje i innych uczestników uroczystości.

Zapraszamy wszystkich mieszkańców Limanowej i okolicy do udziału w uroczystościach rocznicowych tragicznych wydarzeń z sierpnia 1942 roku.

